

SENAAT

Paleis der Natie
B-1009 Brussel

Historiografie

175 jaar Grondwet

Theatervoorstelling *“De Constituanten”*

*- een vrije interpretatie van hoe de
Belgische Grondwet tot stand kwam -*

*in de Senaat
6-7-8 februari 2006*

Vorbereitung voor de leerlingen van de 6e klas

Dingen die je moet weten als je naar de voorstelling komt

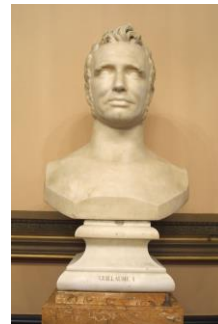
Vóór 1830 zijn onze streken nooit echt onafhankelijk geweest. Steeds behoorden we toe aan een of andere grootmacht die hier zijn wetten oplegde. Hiertegen rees vaak protest.

Zo waren onze gewesten met de BRABANTSE OMWENTELING al eens bijna onafhankelijk. De Oostenrijkse keizer JOZEF II was toen de baas. Hij trof allerlei nieuwe maatregelen op godsdienstig en bestuurlijk gebied en streefde naar de absolute macht. De mensen pikten dit niet en noemden hem zelfs “keizer-koster” omdat hij zich met alles moeide. Na een grote opstand in 1789 werd de *Republiek van de Verenigde Belgische Staten* uitgeroepen, maar door onenigheid hield die niet lang stand.

Franse troepen verdreven de Oostenrijkers in 1795 en vanaf dan behoorden we gewoon tot Frankrijk. Niet veel later kwam NAPOLEON in Frankrijk aan de macht. Hij wilde de Europese volken onder zijn heerschappij brengen en voerde veel bestuurlijke vernieuwingen in. Maar hij voerde ook veel oorlogen. Zo stelde hij onder andere de militaire dienstplicht in. Onze gewesten veranderden in een groot slagveld. In 1815 werd Napoleon voorgoed verslagen.

Op het CONGRES van WENEN beslisten de overwinnaars van Napoleon dat de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden (wat je nu Nederland en België zou noemen) herenigd moesten worden onder het gezag van koning WILLEM I van Oranje. In het zuiden (het huidige België) ondervond hij heel wat tegenstand. Hij had goede bedoelingen maar wekte ontevredenheid door zijn manier van regeren. De Kerk was bijvoorbeeld niet gelukkig dat Willem I de godsdienstvrijheid instelde; de journalisten mochten dan weer niets slechts schrijven over zijn bewind; er waren ook maar weinig “Belgen” die een belangrijke functie kregen in het bestuur van het land, ... Zowat iedereen was ontevreden en het protest groeide langzaam aan.

Op 25 augustus 1830 werd in Brussel voor de verjaardag van koning Willem I de opera “De Stomme van Portici” gespeeld. De toeschouwers zagen de vrijheidsstrijd in het verhaal en ze herkenden zichzelf erin. Ze wilden ook vrij zijn. Tijdens de opvoering brak een opstand los.

Willem I stuurde een klein leger naar de Zuidelijke Nederlanden maar hij kreeg de opstand niet neergeslagen. De Belgische revolutie was losgebroken! Belgische vrijwilligers bevochten de Hollandse troepen die Brussel uiteindelijk moesten verlaten.

Op 25 september werd in Brussel een VOORLOPIG BEWIND samengesteld. Dat was een groep van mensen die het land voorlopig bestuurden tot er een definitieve regering zou komen. Het Voorlopig Bewind ordende de opstandelingen, besliste over het geld en nam de ministeries in handen.

Op 26 september kondigde het Voorlopig Bewind de onafhankelijkheid van België af en riep het NATIONAAL CONGRES samen.

Het Nationaal Congres werd belast met de taak om een GRONDWET op te stellen voor de nieuwe Staat België. Dit Nationaal Congres was meteen het eerste verkozen Belgische parlement en telde 200 leden. Het waren allemaal edellieden en rijke burgers. Gewone mensen hadden niet genoeg geld om zich kandidaat te stellen. De leden van het Congres waren allemaal mannen. Vrouwen mochten in 1830 niet stemmen, en konden zich ook niet kandidaat stellen voor de verkiezingen.

Waarom is de Belgische Grondwet zo belangrijk?

“Alle Belgen zijn gelijk voor de wet”, zegt de GRONDWET.

In de GRONDWET staan alle rechten en plichten van de Belgen. Na de vele jaren van vreemde overheersing waren de Belgen de bemoeizucht van almachtige bestuurders moe. De lessen van het verleden hadden ze dan ook stevig in hun oren geknoopt en ze letten er goed op de samenhangigheid te bewaren. Onenigheid had de Brabantse Omwenteling immers doen mislukken. Ze keken goed uit om niet meer in de handen van een vorst met de absolute macht te vallen.

De nieuwe Belgische Grondwet bevatte veel VRIJHEDEN voor die tijd en diende als voorbeeld voor andere landen.

Zo is er bijvoorbeeld de VRIJHEID VAN ONDERWIJS, waardoor je vandaag kan kiezen naar welke school je gaat: een katholieke, een privé-school of een atheneum, ...;
de VRIJHEID VAN VERENIGING waardoor mensen op eigen initiatief samen dingen kunnen organiseren zonder dat ze daarvoor toestemming moeten vragen aan de staat;
de SCHEIDING VAN KERK EN STAAT waardoor de minister zich niet mag moeien met geloofszaken, maar omgekeerd de geestelijke leiders ook geen inspraak hebben in het bestuur van het land.

de PERSVRIJHEID waardoor journalisten in de krant over alles mogen schrijven, ook al verschillen ze van mening met de koning of de regering.

Al die dingen lijken nu de gewoonste zaak van de wereld, maar dat waren ze 175 jaar geleden helemaal niet.

Waarover gaat de voorstelling?

De voorstelling is een vrije interpretatie van hoe de Belgische Grondwet tot stand kwam.

Het verhaal start op het moment dat het Nationaal Congres bijeen is om te debatteren over de Grondwet. De sfeer is optimistisch en het samenhorigheidsgevoel is groot. Een nieuw land is geboren. Voor de burgers is het een nieuw begin. Het opstellen van een Grondwet is een nieuwe start en men is vastberaden om die niet te missen. Maar zelfs dan ligt onenigheid op de loer. De congresleden staan voor de uitdaging om een Grondwet op te stellen waarin iedereen zich kan vinden ...

Sommige dingen zijn verzonnen. Er was ***geen enkele vrouw op het Congres*** en er werd ook ***geen Nederlands*** gesproken. Alle leden waren franstalig. ***Louis de Potter was niet aanwezig*** op het Congres op 7 februari. Hij had bij de start van het Nationaal Congres zijn ontslag ingediend als lid van het Voorlopig Bewind.

De leerlingen

Als congresleden in het halfroond

De Belgische Grondwet was een van de meest vooruitstrevende uit die tijd. De sfeer van samenhorigheid waarin ze gemaakt werd, was de sterkte van het pasgeboren België. De theatervoorstelling voert ons mee door het ontstaansproces van de Grondwet. Als enthousiaste, pas verkozen congresleden mogen we allemaal plaatsnemen op de zitjes in het halfroond en houden we België mee boven de doopvont.

De kokarde als teken van verbondenheid

De congresleden en de revolutionairen, de rijke burgers en de volksmensen, allemaal droegen ze de driekleurige kokarde op hun vest als vreugdeteken voor het ontstaan van de nieuwe Staat.

Je kan ook zo'n kokarde maken en opspelden op de dag van de voorstelling zoals de congresleden dat 175 jaar geleden deden.

Wie is wie in het stuk

Jean-Baptiste Nothomb:

geboren te Mescancy, bij Aarlen in 1805 en overleden te Berlijn in 1881. Hij studeerde rechten te Luik. Na de gebeurtenissen van 1831 bekleedde hij nog tal van ministerposten;

Paul Devaux:

geboren te Brugge in 1801 en overleden te Brussel in 1880. Hij studeerde rechten te Parijs en Luik en stichtte een reeks dagbladen te Luik. Hij bleef volksvertegenwoordiger tot 1863.

Deze twee heren waren de **secretarissen van de Grondwetscommissie**. Zij hebben veel voorbereidend werk gedaan, zodat de Grondwet op het Nationaal Congres zelf zeer snel opgesteld kon worden.

Baron Surlet de Chockier:

geboren te Luik in 1769 en overleden te Gingelom in 1839. Hij was de voorzitter van het Nationaal Congres en leidde de debatten. Nadien werd hij Regent, de voorlopige bestuurder, van België tot Leopold I op 21 juli 1831 de eed aflegde als eerste Koning der Belgen.

Etienne Constantin de Gerlache:

geboren te Biourge (provincie Limburg) in 1785 en overleden te Elsene in 1871.

Hij studeerde rechten te Parijs en werd advocaat. Hij was lid van de Staten-Generaal (het parlement) van de Nederlanden, maar verzette zich steeds meer tegen de regering van koning Willem I. Hij werd voorzitter van de Grondwetscommissie en later van het Nationaal Congres.

Charles Rogier:

geboren te Saint-Quentin (Frankrijk) in 1800 en overleden te Brussel in 1885.

Hij maakte deel uit van het Voorlopig Bewind. Daarna werkte hij in het Nationaal Congres mee aan de Grondwet. Later werd hij meermaals minister van Binnenlandse Zaken, Openbare Werken en Buitenlandse Zaken.

Joseph Raikem:

geboren te Luik in 1787 en overleden te Luik in 1875.

Hij was advocaat van beroep. Hij was even voorzitter van het Nationaal Congres. Na de troonsbestijging van Koning Leopold I werd hij minister van Justitie, later ook volksvertegenwoordiger en Kamervoorzitter.

Henri de Brouckère:

geboren te Brugge in 1801 en overleden te Brussel in 1891.

Hij was magistraat van beroep. Na het Nationaal Congres werd hij o.a. volksvertegenwoordiger en minister van Buitenlandse Zaken.

Louis de Potter:

geboren te Brugge in 1786 en overleden te Brugge in 1859.

Hij was een voorstander van de Republiek als staatsvorm. Hij maakte deel uit van het Voorlopig Bewind, maar gaf zijn ontslag nadat het Nationaal Congres geïnstalleerd was. Zijn ideeën en zijn invloed als ouderdomsdeken waren heel belangrijk bij het opstellen van de Grondwet. Daarom wordt hij in deze voorstelling toch ten tonele gevoerd, hoewel hij nooit zetelde in het Nationaal Congres.

Joseph Lebeau:

geboren te Hoei in 1794 en overleden te Hoei in 1865.

Hij was advocaat te Hoei en daarna te Brussel. Hij werd echter snel journalist en gaf een krant uit die kritiek leverde op het beleid van Koning Willem I. Na het Nationaal Congres werd hij verschillende keren minister.

Moelijke woorden in het stuk

Amendement:

terwijl een wet wordt gemaakt, kunnen er nog *amendementen* ingediend worden. Dat zijn voorstellen om een stukje uit de tekst te wijzigen.

Avant-gardistisch:

voortlopen op zijn tijd.

Brabantse Omwenteling:

zie hoger “Dingen die je moet weten...”.

Confrater:

collega.

Consolideren:

versterken, iets officieel vastleggen.

Constitueren:

instellen. Bijvoorbeeld een nieuw bestuur instellen of *constitueren*.

Constitutionele monarchie:

het Nationaal Congres besliste dat de regeringsvorm voor België een grondwettelijke (= constitutionele) monarchie (= geleid door een koning) zou zijn.

Dat betekent dat de koning niet oppermachtig is. Hij moet voor het Parlement een eed afleggen en zweren dat hij de Grondwet en de wetten van het Belgische volk zal eerbiedigen. Heel anders dan wat koningen toen gewend waren!

Contingent:

een deel, bijdrage die verplicht moet gegeven worden, bijvoorbeeld een deel van de belastingen.

Contrarevolutie:

een revolutie die bedoeld is om een eerdere revolutie ongedaan te maken. Meestal krijg je dan ook een *restauratie* (= herstel) van de vroegere macht in dat land.

Decentralisatie:

meer zelfstandigheid verlenen aan de onderdelen van een land.

De centrale staat geeft een deel van zijn taken af aan de plaatselijke besturen. In België beslissen bijvoorbeeld de gemeenten zelf over heel wat dingen die in Frankrijk door de regering in Parijs beslist wordt voor alle gemeenten.

Delegatie:

een groep mensen die, in naam van een grotere groep, ergens naartoe gezonden wordt met een belangrijk doel, bijvoorbeeld een koning zoeken.

Despotisme:

een manier van regeren waarbij de vorst alle macht heeft en willekeurig alle beslissingen voor het volk neemt, zonder dat het volk zelf iets te zeggen heeft.

Dumouriez:

Franse Generaal ten tijde van de Franse revolutionaire periode. Heeft ook Nederland en België proberen te veroveren in 1793. Hij leunde nogal aan bij de *Jacobijnse* ideeën (zie lager).

Eerste Consul:

dit is de titel die Napoleon kreeg in 1799. De Eerste Consul was toen de regeringsleider van Frankrijk. Frankrijk was dus een *Consulaat*.

Eminent:

uitstekend, voortreffelijk. Bijvoorbeeld: een eminent geleerde.

Federalisme:

wanneer een land verdeeld is in verschillende delen (provincies of gewesten), die voor een stukje zelf kunnen regeren.

Gefundeerd:

iets dat *gefundeerd* is, is betrouwbaar. Een *gefundeerd* huis, is een huis dat niet zal instorten omdat het op stevige fundamenten is gebouwd. Een *gefundeerde* mening is een mening die niet gauw fout zal blijken omdat ze op stevige argumenten is gebouwd. De Grondwet is *gefundeerd* op de vrijheden, betekent dat de Grondwet steunt op de vrijheden. Als die er niet waren, zou er niets van overblijven.

Gratie:

een misdadiger die van de rechter een gevangenisstraf of een andere straf kreeg, kan *gratie* krijgen. Hij hoeft zijn straf dan niet meer uit te zitten. In België kan de koning *gratie verlenen*.

Hertog van Nemours:

de titel van Louis Charles, de zoon van Koning Louis Philippe van Frankrijk. De Hertog van Nemours was even kandidaat voor de troon van België. Maar dat was niet naar de zin van de buurlanden die vreesden dat Frankrijk dan teveel macht zou krijgen.

Integriteit:

een land dat een stukje grondgebied van zijn buurland tracht te veroveren schendt de *integriteit* van dat land. De *integriteit* van een land, is een naam om duidelijk te maken dat niet zomaar geraakt kan worden aan de grenzen van dat land.

Invasie:

wanneer een land een ander land met een grote legermacht binnenvalt. Het vijandige land schendt dan de *integriteit* van het andere land.

Jacobijnen:

politieke groep in Frankrijk ten tijde van de Franse revolutie. Zij waren tegen de koning en wilden van Frankrijk een republiek maken. Ze werden Jacobijnen genoemd, omdat ze vergaderden in het klooster van de Jacobijnen te Parijs.

Katholieken en Liberalen:

dit waren twee grote ideeënstromingen in 1830. Ze zetten hun onderlinge tegenstellingen opzij om samen ten strijde te trekken tegen het bewind van koning Willem I. De katholieken wilden de vrijheid om hun eigen onderwijs te kunnen geven, de liberalen wilden vrijheid van meningsuiting.

Legitiem:

Wettelijk.

Medeondertekening (Contraseign):

een wet is pas van kracht als de koning er zijn handtekening heeft ondergezet. Maar steeds moet de handtekening van een minister er bijstaan, omdat de ministers verantwoordelijk zijn voor de daden van de koning.

Onschendbaarheid van de koning:

Je kan de koning niet voor de rechtbank dagen. De ministers zijn verantwoordelijk voor het doen en laten van de koning.

Overheid:

de *overheid* is geen persoon. De *overheid* is een benaming voor de hele organisatie ervoor moet zorgen dat het goed blijft gaan met een land: dat de wegen berijdbaar blijven, dat mensen hun belastingen betalen ... De gemeentes, de provincies zijn bijvoorbeeld een *overheid*. Je ouders betalen belastingen aan de *overheid*. Belgische burgers moeten gehoorzamen aan de *Belgische overheid*.

Preventief:

als voorzorgsmaatregel, om problemen te vermijden.

Rechtschapen:

eerlijk, oprecht.

Restauratie:

teruggaan naar hoe iets vroeger was. Je kan bijvoorbeeld een huis *restaureren*. De *restauratie* van de macht in een land, wil zeggen dat de macht van dat land teruggegeven wordt aan de oude machthebbers.

Territorium:

grondgebied van een land.

Uitvoerende macht & Wetgevende macht:

de *wetgevende macht* is de macht om wetten te maken. Niet zomaar iedereen in België kan wetten maken. De *wetgevende macht* is hier in handen van het Parlement en de koning.

De *uitvoerende macht* is de macht om die wetten ook uit te voeren. De *uitvoerende macht* is in België in handen van de koning en de ministers.

Unitair:

strevend naar eenheid.

Een *unitair* land is een land dat één geheel vormt en dat centraal bestuurd wordt.

De val van het Rijk:

hiermee wordt het Rijk van Napoleon bedoeld. Hij maakte zijn broers en schoonfamilie koning of regent van de landen die hij veroverde. Zo bleef zijn invloed overal in Europa duidelijk voelbaar. Vanaf 1809 begon Napoleons macht stilaan af te brokkelen tot hij in 1815 definitief verslagen werd te Waterloo.

Verenigde Departementen:

toen onze streken ingelijfd werden bij Frankrijk, werd het land verdeeld in negen departementen. Ze werden net zoals de andere Franse departementen vanuit Parijs bestuurd. Hierdoor verloren de inwoners veel zelfstandigheid.

Vervoering:

heel enthousiast en geestdriftig zijn.

Visionair:

vooruitziend zijn, een visie hebben voor de toekomst.

Zelfbeschikkingsrecht:

het recht om over je eigen lot te beschikken.

Het zelfbeschikkingsrecht van een volk wil zeggen dat dat volk het recht heeft om zelf te beslissen tot welke staat ze behoren en om zelf een regeringsvorm te kiezen.

Bijlagen

- Driekleurige stroken met de aanwijzing hoe hiervan een kokarde te maken;
- Een ontwerp van de Grondwet, vooraleer ze werd goedgekeurd, uit het archief “du Bus de Warnaffe”, uit de collectie van de Bibliotheek van het Parlement, BPB, FHA, nr. 110.

Bronnen

De afstammelingen van de leden van het Nationaal Congres van België, 1830 - 1980; De afstammelingen van de leden van het Nationaal Congres van België vzw, Brussel, 1980.

Het Parlement: exponent van een democratische samenleving 1831 - 1981; Kamer van volksvertegenwoordigers en de Senaat, Brussel, 1981.

DU BUS DE WARNAFFE Vicomte, BEYAERT C., *Le Congrès National: Biographies des membres du Congrès National et du Gouvernement Provisoire 1830 - 1831; Librairie Nationale d'art et d'histoire, Bruxelles, 1930.*

HUYTTENS E., *Discussions du Congrès national de Belgique 1830 - 1831; Société typographique belge, 1845.*

LAUREYS V., VAN DEN WIJNGAERT M., STENGERS J.; *Geschiedenis van de Belgische Senaat 1831 - 1995; Lannoo, Tielt, 1999.*

LECLERCQ H., VAN KERREBROUCK A., *België 1830 - 1831: Ontstaan van een onafhankelijk parlementair en grondwettelijk koninkrijk; De Sikkel, Malle, 1981.*

SPILEMAECKERS R., *Tocht door de tijd : chronologisch; De Sikkel, Malle, 1990.*

SPILEMAECKERS R., *Tocht door de tijd : thematisch; De Sikkel, Malle, 1991.*

TOEBOSCH E., *Honderd jaar ongewone debatten in Kamer en Senaat; Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers, Brussel, 2001.*